

Kvalitativno raziskovanje na pedagoškem področju

Janez Vogrinc

Janez Vogrinc

**KVALITATIVNO RAZISKOVANJE
NA PEDAGOŠKEM PODROČJU**

Univerza v Ljubljani
Pedagoška fakulteta

KVALITATIVNO RAZISKOVANJE NA PEDAGOŠKEM PODROČJU

Janez Vogrinc

Ljubljana 2013

Kvalitativno raziskovanje na pedagoškem področju

<i>Avtor</i>	Janez Vogrinc
<i>Recenzija</i>	Boris Kožuh, Milena Valenčič Zuljan
<i>Lektoriranje</i>	Božislava Čož
<i>Založila in izdala</i>	Pedagoška fakulteta, Univerza v Ljubljani
<i>Za izdajatelja</i>	Cveta Razdevšek Pučko, dekanja
<i>Oblikovanje in prelom</i>	Igor Cerar
<i>Dosegljivo na</i>	http://www.biblos.si/lib/book/9789612531270
<i>Leto izzida</i>	2013

©2008, 2013 avtor

Izdajo knjige je finančno podprla Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

37.012(0.034.2)
303.022:37(0.034.2)

VOGRINC, Janez

Kvalitativno raziskovanje na pedagoškem področju [Elektronski vir] /
Janez Vogrinc. - El. knjiga. - Ljubljana : Pedagoška fakulteta, 2013

Način dostopa (URL): <http://www.biblos.si/lib/book/9789612531270>

ISBN 978-961-253-127-0 (pdf)

268008704

VSE PRAVICE PRIDRŽANE. REPRODUCIRANJE IN RAZMNOŽEVANJE DELA
PO ZAKONU O AVTORSKIH PRAVICAH NI DOVOLJENO.

KAZALO

UVOD	7
1 OD KVANTITATIVNE H KVALITATIVNI RAZISKOVALNI PARADIGMI	9
2 PARADIGMATSKO OZADJE KVALITATIVNEGA RAZISKOVANJA	15
2.1 Interpretativna paradigma	15
2.2 Konstruktivizem	19
2.3 Simbolični interakcionizem	21
2.4 Fenomenologija	25
3 KRATEK PREGLED RAZVOJA KVALITATIVNEGA RAZISKOVANJA	31
3.1 Začetki kvalitativnega raziskovanja	32
3.2 Vpliv članov chičaške šole na razvoj kvalitativnega raziskovanja	34
3.3 Razvoj kvalitativnega raziskovanja v Evropi	36
3.4 Vpliv različnih ideoloških smeri na razvoj kvalitativnega raziskovanja	38
3.5 Začetki kvalitativnega raziskovanja vzgoje in izobraževanja	40
3.6 Razvoj kvalitativnega raziskovanja v Sloveniji	41
4 ZNAČILNOSTI KVALITATIVNEGA RAZISKOVANJA	45
4.1 Opredelitev kvalitativnega raziskovanja	47
4.2 Vloga raziskovalca v kvalitativni raziskavi	49
4.3 Potek kvalitativne raziskave	51
4.4 Vzorčenje v kvalitativnem raziskovanju	54
4.5 Analiza kvalitativnega gradiva	57
4.5.1 Vsebinska analiza	57
4.5.2 Semiotična analiza	59
4.5.3 Hermenevtika	59
4.5.4 Kvalitativna vsebinska analiza	61
4.6 Vprašanje etičnosti v kvalitativnem raziskovanju	70
4.7 Kritika kvalitativnega raziskovanja	75
4.8 Uporaba računalnika v kvalitativnem raziskovanju	77

5	TEHNIKE ZBIRANJA PODATKOV V KVALITATIVNEM RAZISKOVANJU	81
5.1	Opazovanje	81
5.1.1	<i>Vrste opazovanja</i>	84
5.1.2	<i>Postopek opazovanja</i>	89
5.1.3	<i>Kriteriji, s katerimi ocenjujemo kakovost opazovanja</i>	94
5.2	Intervju	99
5.2.1	<i>Kratka zgodovina intervjua</i>	103
5.2.2	<i>Vrste intervjua</i>	104
5.2.3	<i>Potek intervjua</i>	113
5.2.4	<i>Kriteriji ocenjevanja kakovosti izpeljave intervjua</i>	118
5.3	Dokumenti	124
5.3.1	<i>Vrste dokumentov</i>	127
5.3.2	<i>Kriteriji, s katerimi ocenjujemo kakovost dokumentov</i>	135
6	KRITERIJI UGOTAVLJANJA KAKOVOSTI ZNANSTVENIH SPOZNAJ KVALITATIVNEGA RAZISKOVANJA	143
6.1	Positivistični pristop	147
6.2	Postpozitivistični pristop	157
6.2.1	<i>Verodostojnost</i>	159
6.2.2	<i>Avtentičnost</i>	164
6.2.3	<i>Subtilni realizem</i>	167
6.2.4	<i>Relevantnost</i>	167
6.2.5	<i>Mejni kriteriji kvalitativnega in kvantitativnega raziskovanja</i>	168
6.2.6	<i>Veljavnost</i>	170
6.2.7	<i>Veljavnost kot refleksivni pristop</i>	174
6.2.8	<i>Triangulacija</i>	176
6.2.9	<i>Analitična indukcija</i>	185
6.2.10	<i>Naturalistični indikatorji</i>	187
6.3	Postmodernistični pristop	189
7	SKLEP	199
7.1	Aplikacija ugotovitev v raziskovalno prakso	202
	LITERATURA	211
	STVARNO KAZALO	225

UVOD

Na področju družbenih in humanističnih ved, s tem pa tudi v pedagogiki, sta se v preteklosti uveljavili okvirni paradigmi znanstvenega raziskovanja, ki ju na podlagi njunih značilnosti imenujemo kvantitativna in kvalitativna. Izraz "paradigma" uporabljamo v pomenu Kuhnove sodobne opredelitve znanstvene paradigme. Paradigme so pri njem "niz medsebojno povezanih predpostavk o družbenih pojavih, ki dajejo filozofski in pojmovni okvir za njihovo proučevanje" (Kuhn 1974, str. 39). Pripadniki določene znanstvene paradigme imajo torej v zvezi z raziskovanjem v svoji znanstveni disciplini skupne vrednote, prepričanja, verjamejo v določene zakonitosti, predpostavke in podobno ter v skladu z njimi oblikujejo svoj pristop k raziskovanju.

Med zagovorniki obeh omenjenih paradigem so v preteklosti nastale številne razprave o razmerju med eno in drugo paradigmo. Ta razprava ima na sociološkem področju svoje korenine v sredini 19. stoletja, nedavno pozornost pa je dobila v šestdesetih letih prejšnjega stoletja z vnovičnim odkritjem prednosti kvalitativnih metod.

Vsaka paradigma ima svojo filozofsko podlago. Tako lahko podlago metodologije kvantitativnega raziskovanja poiščemo v pozitivizmu, metodologije kvalitativnega raziskovanja pa v naturalizmu (Lincoln in Guba 1985) oziroma konstruktivizmu (Guba in Lincoln 2004).

V monografiji so podane glavne značilnosti obeh filozofskih smeri, ki pomagajo razumeti temeljne razlike med kvalitativno in kvantitativno paradigmo pedagoškega raziskovanja. Predstavljeni so širši epistemološki okviri, iz katerih izhaja kvalitativno raziskovanje, temeljna načela in splošne značilnosti kvalitativnega raziskovanja. Posebej sta obravnavana vloga raziskovalca v kvalitativnem raziskovanju in odnos med raziskovanim in raziskovalcem. V kvalitativnem raziskovanju se uporabljajo različne tehnike in instrumenti zbiranja podatkov. V monografiji so analizirane temeljne vrste kvalitativnih tehnik zbiranja podatkov in njihove značilnosti, pri čemer je poseben poudarek namenjen merskim karakteristikam posameznih instrumentov. Analizirana so dosedanja spoznanja o kriterijih ugotavljanja kakovosti znanstvenih spoznanj kvalitativnega raziskovanja. Dosedanja spoznanja so kritično ovrednotena z vidika epistemoloških izhodišč

kvalitativnega raziskovanja in na tej podlagi je v sklepu predstavljen sklop kriterijev, ki naj bi se uporabljal za ocenjevanje kakovosti kvalitativnih raziskav in njihovih ugotovitev.

Iskreno se zahvaljujem Borisu Kožuhu, Branki Čagran, Jani Kalin, Mileni Valenčič Zuljan in Jasni Mažgon za njihove strokovne nasvete. Hvala sodelavcev Pedagoške fakultete, ki so me povabili v svoje raziskovalne projekte in mi s tem omogočili profesionalni razvoj.

Avtor